

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมปัจจุบันเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ เนื่องจากมีวิทยาการใหม่ ๆ เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา จึงจำเป็นที่ทุกคนจะต้องขวนขวายแสวงหาความรู้ เพื่อให้ก้าวทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคโลกาภิวัตน์ สามารถนำนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้ เพื่อการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของตนให้ดีขึ้น การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ โดยมีการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญ ในการจัดการศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้นั้น ต้องอาศัยภาษาเป็นเครื่องมือสื่อสารที่สำคัญ ดังที่ ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2523) ได้กล่าวไว้ว่า "ชาติต้องมีภาษาเป็นของตนเอง การมีภาษาของตนเองใช้ในกิจการของตน ทำให้คนในชาติสำนึกว่า แต่ละคนเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของชาติตนเอง นอกจากนั้นเป็นความจำเป็นอย่างแท้จริงที่จะต้องมีภาษาสื่อสารกันให้สะดวกทั้งชาติ" ซึ่งสอดคล้องกับ สุจริต เพียรชอบ (2531) ที่กล่าวว่า "ภาษาเป็นการสื่อสารความคิด ความรู้สึก ความปรารถนา และใช้ในการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน คนที่ใช้ภาษาเดียวกันจึงสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และประสบการณ์ซึ่งกันและกันได้อย่างลึกซึ้งและกว้างขวาง"

ในฐานะที่ภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติ แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ วัฒนธรรม ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการติดต่อสื่อสาร ทำความเข้าใจระหว่างคนในชาติเดียวกัน ดังที่ ฐะปะนีย์ นาครทรรพ (2530) ได้กล่าวถึง เรื่องภาษาไทยไว้ว่า "ใช้เป็นสื่อกลาง เสริมสร้างวัฒนธรรม สืบแดงเอกลักษณ์ พิทักษ์เอกราช ประสาทวิทยา พัฒนาความคิด กอบกิจการงาน ประสานสามัคคี" ซึ่งสอดคล้องกับ สุจริต เพียรชอบ และสายใจ อินทร์ทรัพย์ (2536) ที่ได้สรุปถึงความสำคัญและคุณค่าของภาษาไทยว่า "ภาษาไทยเป็นเครื่องมือในการศึกษา แสหาแสวงหาความรู้ในสรรพวิทยาการต่าง ๆ ภาษาไทยช่วยให้บุคคลพัฒนาความรู้ ความคิดได้อย่างดี" ฉะนั้น ถ้าบุคคลใดมีความรู้ ความสามารถในการใช้ภาษา

ไทยได้ดี ก็ถือว่า เป็นการวางรากฐานที่ดีในการดำรงชีวิตที่ตั้งที่ สุจริต เพียรชอบ (2531) ได้กล่าวไว้ว่า "ผู้ที่มีความสามารถทางภาษาสูง เมื่อใช้ภาษาไทยเป็นเครื่องมือสื่อความรู้ ความคิดได้ดี ก็จะประสบความสำเร็จในชีวิต มีชื่อเสียง เป็นที่ยอมรับในสังคม"

ด้วยเหตุนี้ กระทรวงศึกษาธิการได้ตระหนักถึงความสำคัญของวิชาภาษาไทย จึงได้ กำหนดให้วิชาภาษาไทยเป็นวิชาบังคับ ทั้งในหลักสูตรประถมศึกษา และหลักสูตรมัธยมศึกษา ในปัจจุบัน สำหรับหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ได้กำหนดให้วิชาภาษาไทยเป็นวิชาบังคับ ที่นักเรียนทุกคนจะต้องเรียน และจะต้องสอบผ่านวิชา บังคับภาษาไทย จึงจะถือว่าสำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามหลักสูตรมัธยมศึกษา ตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

ในการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย ครูวิชาภาษาไทยจะประสบปัญหาเกี่ยวกับการเรียน การสอนหลายประการ ดังที่ สุจริต เพียรชอบ และสายใจ อินทร์ทรัพย์ (2536) ได้ประมวล ปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยไว้ว่า มีปัญหาเกี่ยวกับครู ปัญหาเกี่ยวกับนักเรียน ปัญหาเกี่ยวกับหลักสูตร และวิธีการสอน และปัญหาเกี่ยวกับสื่อการสอน ซึ่งจากปัญหาดังกล่าว ได้มี ผู้สนใจนำปัญหาไปศึกษาวิจัย ดังเช่น มัลลิกา พูลสวัสดิ์ (2527) ได้วิจัย เรื่อง ความคิดเห็น ของครูและนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่มีต่อการเรียนการสอนวรรณกรรมร้อยกรอง ใน หนังสือเรียนภาษาไทย ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาของนักเรียนในการเรียนวรรณกรรมร้อยกรอง ได้แก่ มีศัพท์ยาก ทำให้ไม่เข้าใจความหมาย อ่านทำนองเสนาะไม่ถูก ไม่มีความสามารถในการ ถอดคำประพันธ์ และแต่งคำประพันธ์ ส่วนปัญหาของครูในการสอนวรรณกรรม ได้แก่ ปัญหาใน ด้านการขาดความสนใจของนักเรียน วิธีสอน สื่อการสอน และตำราอ้างอิง ข้อเสนอแนะจากครู และนักเรียน ได้แก่ ควรมีการอบรมสัมมนาเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาไทย ครูควรรวบรวมสื่อการ สอนประกอบ และควรใช้วิธีการสอนที่สนุกสนาน โดยที่นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้วย ดังที่ สมศรี ชัยศุภมงคลลาภ (2531) ได้วิจัยเรื่อง การนำเสนอโครงการพัฒนาสมรรถภาพ ของครู ภาษาไทยในโรงเรียนมัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่าครูวิชาภาษาไทยในโรงเรียนมัธยมศึกษา มีความต้องการในการพัฒนาสมรรถภาพด้านความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร ความรู้เสริมในเนื้อหาวิชา ภาษาไทย การวางแผนการสอน วิธีการสอน การผลิต และการใช้สื่อการสอน การวัดและ

ประเมินผลบุคลิกภาพและเจตคติมาก และสุมาลี เกียรติทอง (2531) ได้วิจัยเรื่อง การเรียน การสอนวิชาเลือกภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามการรับรู้ของครูภาษาไทย ในโรงเรียน มัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ครูวิชาภาษาไทยรับรู้ที่ โรงเรียนได้ให้บริการ ทางวิชาการน้อยทุกวิชา และครูวิชาภาษาไทยใช้กิจกรรมประกอบการสอนน้อยทุกรายวิชา

จากผลการวิจัยดังกล่าว ย่อมแสดงให้เห็นว่า ทั้งครู และนักเรียนมีความสนใจ กระตือรือร้น พร้อมทั้งพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยอยู่ตลอดเวลา ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของครู ที่จะต้องหาวิธีการที่จะทำให้ นักเรียน เกิดการเรียนรู้ให้ได้มากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับประกาศกรมสามัญศึกษา เรื่องทิศทางการจัดการศึกษาของกรมสามัญศึกษา (2531) สรุปได้ว่า นักเรียนเป็นหัวใจของการศึกษา มุ่งให้นักเรียนได้พัฒนาความรู้ ความสามารถตามหลักสูตร และให้การเรียนการสอนสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนและท้องถิ่น ตามที่หลักสูตรได้เปิดโอกาสไว้ให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ฉะนั้นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่ง ในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนและการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในด้านภาษาไทย คือ การจัดตั้งศูนย์วิชาการ ซึ่ง เทือน ทองแก้ว (2529) กล่าวถึงความสำคัญของศูนย์วิชาการ ไว้สรุปได้ว่าศูนย์วิชาการเกิดขึ้นเพื่อต้องการแก้ปัญหาด้านคุณภาพของการศึกษา ซึ่งองค์ประกอบ สำคัญที่จะพัฒนาคุณภาพของการศึกษา คือ ครู นักเรียน สภาพแวดล้อม และกระบวนการฝึกอบรม ดังนั้น ศูนย์วิชาการจึงเป็นแหล่งวิทยาการสำหรับพัฒนาครูในการจัดกระบวนการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมการสอน การพัฒนากิจกรรมของนักเรียน โดยเน้นหนักในเรื่องวัสดุ อุปกรณ์และ สื่อการสอนตามหลักสูตร เพื่อให้บริการและพัฒนาการเรียนการสอน

ดังนั้นการจัดตั้งศูนย์วิชาการ จึงเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพการเรียน การสอนวิชาภาษาไทย ซึ่งสอดคล้อง กับ นโยบายเร่งด่วน ข้อ 2 ของนายบรรจง พงศ์ศาสตร์ อธิบดีกรมสามัญศึกษา (2536) ที่ว่า "ให้มีการจัดห้องรายวิชา จัดห้องมุมรายวิชา ศูนย์การ เรียนรู้รายวิชา ห้องเรียนรายวิชา ให้มีสื่อวัสดุอุปกรณ์พร้อม ควรมีแผ่นป้ายนิทรรศการ" และ โครงการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้อ ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา (2536) สรุป ได้ว่า ให้หมวดวิชาทุกหมวดในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ได้จัดตั้งศูนย์วิชา การหมวดวิชาขึ้น

หมวดวิชาภาษาไทยในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ได้รับนโยบายของกรมสามัญศึกษา มาดำเนินการจัดตั้งศูนย์วิชาการ หมวดวิชาภาษาไทยขึ้นภายในโรงเรียนตั้งแต่มีการศึกษา 2536 เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย อันจะก่อให้เกิดผลดีต่อนักเรียนโดยตรง และต่อคุณภาพของการศึกษาโดยภาพรวม แต่จากการสอบถามหัวหน้าศูนย์วิชาการ และครูผู้ร่วมดำเนินงานศูนย์วิชาการ หมวดวิชาภาษาไทย เกี่ยวกับสภาพ และปัญหาการดำเนินงานของศูนย์วิชาการ หมวดวิชาภาษาไทย ในโรงเรียนมัธยมศึกษาหลายแห่ง ทำให้ทราบว่าประสบปัญหาหลายด้าน เช่น ขาดแคลนสื่อ วัสดุและอุปกรณ์ สถานที่ไม่เหมาะสมในการจัดตั้งศูนย์วิชาการ ครูไม่สนใจให้บริการของศูนย์วิชาการ เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสภาพ และปัญหาการดำเนินงานของศูนย์วิชาการ หมวดวิชาภาษาไทย ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา โดยเลือกศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร เพราะเขตกรุงเทพมหานคร เป็นเขตที่มีความพร้อมในด้านต่าง ๆ เช่น สถานที่ งบประมาณ บุคลากร และวัสดุอุปกรณ์ ประกอบกับยังไม่เคยมีผู้ใดศึกษาวิจัยในเรื่องนี้มาก่อน จึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานของศูนย์วิชาการ หมวดวิชาภาษาไทย ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร เพื่อนำผลวิจัยมาเป็นแนวทางสำหรับผู้เกี่ยวข้องในการปรับปรุง การดำเนินงานของศูนย์วิชาการ หมวดวิชาภาษาไทย ให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ และเพื่อเป็นประโยชน์สำหรับครูวิชาภาษาไทย และนักเรียนในการใช้แหล่งวิทยาการนี้ให้เป็นประโยชน์และคุ้มค่ามากที่สุด

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานของศูนย์วิชาการ หมวดวิชาภาษาไทย ในด้านการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ การจัดสภาพแวดล้อมทางวิชาการ และการบริหารและการจัดการ
2. เพื่อศึกษาปัญหาการดำเนินงานของศูนย์วิชาการ หมวดวิชาภาษาไทย ในด้านการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ การจัดสภาพแวดล้อมทางวิชาการ และการบริหารและการจัดการ

ขอบเขตการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานของศูนย์วิชาการ
หมวดภาษาไทย ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ตามการรับรู้
ของหัวหน้าศูนย์วิชาการ และครูผู้ร่วมดำเนินการศูนย์วิชาการหมวดวิชาภาษาไทยในด้านต่าง ๆ
ดังนี้

1.1 การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ

1.2 การจัดสภาพแวดล้อมทางวิชาการ

1.3 การบริหารและการจัดการ

2. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ หัวหน้าศูนย์วิชาการ และครูผู้ร่วมดำเนินการ
ศูนย์วิชาการ หมวดวิชาภาษาไทย ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

1. การดำเนินงาน หมายถึง วิธีการ ลักษณะหรือขั้นตอนในการปฏิบัติงานภายใน
ศูนย์วิชาการ หมวดวิชาภาษาไทย ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร
ซึ่งครอบคลุมงาน 3 ด้าน ได้แก่ การจัดสภาพแวดล้อมทางด้านกายภาพ การจัดสภาพแวดล้อม
ทางวิชาการ และการบริหารและการจัดการ

2. สภาพการดำเนินการ หมายถึง วิธีการดำเนินงานของศูนย์วิชาการ หมวดวิชา
ภาษาไทย โดยให้ครอบคลุมโครงสร้าง นโยบาย และวัตถุประสงค์ของศูนย์วิชาการ หมวดวิชา
ภาษาไทย ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

2.1 การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ หมายถึง การจัดบรรยากาศ สถานที่
และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ภายในโรงเรียน ที่เอื้ออำนวยต่อสภาพการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย
โดยที่ศูนย์วิชาการ หมวดวิชาภาษาไทย สามารถเลือกนำมาใช้ และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการ
การเรียนการสอนวิชาภาษาไทยได้อย่างเหมาะสม

2.2 การจัดสภาพแวดล้อมทางวิชาการ หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียน
การสอนวิชาภาษาไทย โดยมุ่งเน้นให้นักเรียนได้มีโอกาสฝึกปฏิบัติทักษะทางภาษาไทย เพื่อให้

เกิดความชำนาญ ประสบการณ์ และเจตคติที่ดีต่อภาษาไทย

2.3 การบริหารและการจัดการ การบริหาร หมายถึง การจัดโครงสร้างของระบบงานในศูนย์วิชาการ หมวดภาษาไทย โดยครอบคลุมอำนาจหน้าที่ นโยบาย และวัตถุประสงค์ในการจัดศูนย์วิชาการ หมวดวิชาภาษาไทย ซึ่งอำนาจหน้าที่ นโยบาย และวัตถุประสงค์จะเป็นตัวควบคุมการบริหารงานของศูนย์วิชาการ หมวดวิชาภาษาไทย ส่วนการจัดการ หมายถึง การจัดแบ่งหรือการกำหนดส่วนต่าง ๆ ให้สอดคล้องสัมพันธ์กับโครงสร้างของศูนย์วิชาการ หมวดวิชาภาษาไทย ตามที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ การบริหารและการจัดการ จะจัดให้บุคลากรภายในหมวดวิชาภาษาไทยทุกคนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น ได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบดำเนินการ

3. ปัญหาในการดำเนินงาน หมายถึง ปัญหาที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานศูนย์วิชาการ หมวดวิชาภาษาไทย ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ซึ่งจะครอบคลุม 3 ด้าน ได้แก่ การจัดสภาพแวดล้อมทางด้านกายภาพ การจัดสภาพแวดล้อมทางวิชาการ และการบริหารและการจัดการ

4. ศูนย์วิชาการ หมวดวิชาภาษาไทย หมายถึง สถานที่ที่จัดไว้เพื่อรวบรวม มวลความรู้ ประสบการณ์ กิจกรรมการฝึกปฏิบัติต่าง ๆ รวมทั้งผลงานการสอนของครู อาจารย์ ผลงานของนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาในหลักสูตรวิชาภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษา เพื่อให้บริการแก่ครู อาจารย์ และนักเรียน

5. โรงเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง โรงเรียนที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงสภาพและปัญหาการดำเนินงานของศูนย์วิชาการ หมวดวิชาภาษาไทย ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร เพื่อให้การดำเนินงานของศูนย์วิชาการ หมวดวิชาภาษาไทย มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. เป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานของศูนย์วิชาการ หมวดวิชาภาษาไทย ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3. เป็นการส่งเสริมและเป็นแนวทางสำหรับผู้สนใจศึกษาค้นคว้าหรือวิจัยต่อไป